

Procesul Talmudului - Paris 1240 - o analiză critică a
evenimentului istoric

Nicoleta Spiridon
Master Cultură și Civilizație Ebraică
Facultatea de Litere
Universitatea București
Profesor: Dr. Carol Iancu

INTRODUCERE

Cuvintele sunt principalul vehicul de transmitere a unui mesaj. Ele sunt vorbite sau scrise, durează mii de ani și construiesc tradiții. Unele dintre ele sunt considerate sacre și, prin urmare, respectate de credincioși și adepți. Cuvintele unifică oamenii sau distrug comunitatea, creând revoluții și religii. Pe Muntele Sinai, Moise a primit cuvintele lui Dumnezeu scrise în Tablele Legilor.

Aceasta este povestea pe care mulți dintre noi o cunoaștem. Cum să ne îndoim de ea din moment ce este relatată în Sfânta Biblie? Sau nu este?

În paginile următoare voi prezenta un eveniment istoric, unul dintre numeroasele conflicte dintre creștini și evrei, dintre Biserica Catolică, reprezentată de Papă, și rabinii care au apărat tradiția iudaică talmudică în Procesul Talmudului. Cunoscută sub numele de Disputa de la Paris, criza s-a desfășurat între 1239 și 1242 (unii istorici recunosc 1248), când a avut loc condamnarea finală, fiind arse aproape 10.000 de volume ale Talmudului.

Tradiția rabinică evreiască stipulează ideea că Dumnezeu i-a transmis lui Moise Tora orală, Mishna și Gemara, care împreună formează Talmudul. Pentru evreii ortodocși, cunoașterea Tanakh-ului nu este suficientă pentru atingerea perfecțiunii. Doar a înțelege preceptele Talmudului, împreună cu Tanakh-ul, este modalitatea sublimă de a fi luminat de Dumnezeu.

Creștinii au și ei Biblia, deși unele dintre cărțile din Tanakh sunt considerate apocrife. Dar nu există pur și simplu alte câteva cărți, în creștinism, care să aibă îndrăzneala de a propune adăugiri la Biblie, așa cum face Talmudul.

Creștinismul se bazează pe cele Zece Legi, așa cum i-au fost date lui Moise de către Dumnezeu, deși poruncile nu sunt reiterate în mod specific în Noul Testament. Unele pasaje din Evanghelii se referă într-adevăr la cele Zece Porunci (Matei 5:22, Matei 5:27, Romani 13:9 - pentru a da câteva exemple), dar acestea nu sunt enumerate în mod clar. Mai mult decât atât, Biblia creștină se bazează pe traduceri (a se vedea Septuaginta, în greaca biblică, sau Vulgata, în latină) ale Tanakh-ului, despre care se spune că ar avea o multitudine de semnificații care au fost clarificate ulterior de Școala Masoretică.

Un alt fapt fascinant: Iisus a fost evreu, iar primii creștini de pe fața pământului au fost tot evrei. Din această afirmație derivă întrebarea care a zguduit omenirea în ultimii 2000 de ani de existență.

Din moment ce creștinismul este clădit pe iudaism, fiind o continuare a acestuia (vezi Matei 5:17-20), cum de niște oameni care sunt uniți prin aceleași cuvinte de credință, care au în comun același Dumnezeu și care împărtășesc aceleași principii sunt capabili să urască, săucidă și să anihileze?

De obicei, violența este văzută ca o formă de manifestare fizică, ce are ca scop rănirea oamenilor, dar, așa cum este definită de Dicționarul Britannica și de Dicționarul Cambridge, violența implică acțiuni împotriva proprietății cuiva sau folosirea unor cuvinte care vor provoca un dezechilibru psihologic.

Arderea Talmudului (care este o compilație de mii de învățături rabinice referitoare la legile, tradițiile și viața religioasă a evreilor - Encyclopaedia Judaica. 19. Som- Tn., 2007, pp. 469-80) ca o concluzie pentru Procesul Talmudului din 1242 (1248?) este o acțiune de violență, care a continuat actele antisemite din Antichitate și a condus la unul dintre cele mai îngrozitoare evenimente istorice, Shoah-ul.

Socotind acest eveniment, savantul Meir Baruch din Rothenberg a comparat arderea Talmudului cu distrugerea Templului, care era văzut, de către comunitatea evreiască, adevărata "Casă a Domnului" (vezi Encyclopaedia Judaica).

REZULTATE

La baza Disputației de la Paris stă ideea că creștinii, reprezentați de Papa Grigore al IX-lea, conducătorul Bisericii Catolice, au dat vina pe Talmud pentru faptul că evreii nu s-au convertit la creștinism, iar prin anihilarea acestei colecții de cărți, evreii ar fi trebuit să revină la ceea ce erau în Vechiul Testament (pentru a folosi denumirea creștină pentru Tanakh). Cu alte cuvinte, halakha era considerată o erezie, deci condamnată de către o societate guvernată de principii creștine.

Principalele detalii ale procesului sunt bine cunoscute și constau în următoarele: după ce Nicolas Donin i-a furnizat papei cele treizeci și cinci de acuzații împotriva Talmudului, papa a trimis scrisori apostolice, dar numai Ludovic al IX-lea, regele Franței, a pus în aplicare ordinele papale; în martie, în timpul Shabbatului, în 1240, cărțile evreiești au fost confiscate, iar mai târziu, la 25 iunie, a început condamnarea publică al Talmudului; procesul a avut loc în fața elitei bisericești și laice și a fost prezidat de regina mamă Blanche și de regele Louis al

IX-lea; Donin a fost procurorul, iar apărătorii Talmudului au fost patru rabini celebri. (Rosenthal, 1956, p. 71)

Condițiile subtile care au fost implicate în dezvoltarea Disputației de la Paris s-au bazat, într-o ordine arbitrară, pe factorii economici, politici și religioși ai Franței din iunie 1240, dominată de autoritatea religioasă aflată într-o relație solidă cu statul.

Elitele franceze, adică Papa Grigore al IX-lea și regele Louis al IX-lea (cunoscut sub numele de Sfântul), au reprezentat principalii actori care au făcut posibil evenimentul de ardere a Talmudului doi ani mai târziu, în 1242, anunțând în mod simbolic Shoah-ul.

Problema poziției elitei în a prelua supremația și a emite legi care sunt destinate comunităților izolate (cum ar fi cea evreiască din Franța medievală) implică subiectivitatea și, într-un fel, eliziunea "raționalității și onestității". (Noam Chomsky, 2003, p. 43)

Elita ocupă un loc crucial atunci când o țară procedează la schimbarea factorilor economici, politici (Huntington, 1996, p. 139s) și, aș spune, religioși, care interferează în viața de zi cu zi a populației sale.

Ori, în Franța medievală, Papa și Regele erau elita absolută, capabilă să producă schimbări chiar și prin constrângere, mai ales într-o comunitate, cum era cea evreiască, care era considerată o amenințare la adresa valorilor și moralei creștine.

În urma scrisorii lui Nicholas Donin către Papa Grigore al IX-lea, Talmudul a fost judecat la 25 iulie 1240, la Paris. Documentul, un studiu contradictoriu emis de Donin (un presupus erudit talmudist care s-a convertit la creștinism - deși există istorici care admit că Donin și-a încheiat trecerea la creștinism mult după Disputa de la Paris), constă în treizeci și cinci de acuzații împotriva Talmudului.

Hyam Maccoby, în cartea sa "Judaism on Trial", oferă o perspectivă detaliată asupra evenimentului, evidențiind principalii actori și evoluția acestuia, care a culminat cu arderea, se spune, a douăzeci și patru de vagoane de scrieri talmudice.

Deși numit Disputa de la Paris, evenimentul care a presupus interogarea rabinului Yehiel, purtătorul de cuvânt al evreilor, a fost, în esență, un proces (Hyam Maccoby, 1982, p. 12), deci un act de violență care a redus la tăcere o întreagă comunitate care, de altfel, aducea o contribuție financiară și intelectuală Franței în acele vremuri.

Fiind un comentariu al Torei, stipulând halakha și acționând ca un fel de apendice - în viziunea creștinilor - Talmudul "nu avea dreptul să existe" (Hyam Maccoby, 1982, p. 19), deoarece perspectiva sa o depășea pe cea a Scripturii sau, și mai periculos, adăuga unele explicații la aceasta.

Dar creștinii știau prea puțin că Talmudul nu era o carte cu o narațiune liniară, ci o colecție de cărți care conținea mii de ani de viață evreiască. (Hyam Maccoby, 1982, p. 20) În consecință, prin anihilarea Talmudului, creștinii au încercat să eradiceze viața evreiască așa cum era ea.

Chiar dacă faptele pur istorice sunt în umbra vremurilor, acțiunile fundamentale converg în aceeași direcție: autoritățile religioase și laice, adică Papa și Regele, au luat măsuri împotriva comunității evreiești, punând sub interdicție scrierile care le conduceau viața, adică Talmudul.

Violențele împotriva comunității evreiești nu erau noi, deoarece aceștia fuseseră fost acuzați de omucidere rituale și de blasfemii împotriva Sfintei Euharistii încă din Antichitate.

Formulând treizeci și cinci de acuzații la adresa Talmudului, Nicolae Donin, evreu convertit la creștinism, l-a convins pe papa Grigore al IX-lea, care a emis în 1236 o scrisoare apostolică papală, considerând că evreii sunt vinovați de erezie. A fost pentru prima dată, de la instalarea Inchiziției, când iudaismul a fost judecat și considerat ofensator, deoarece, înainte de Disputa de la Paris, iudaismul era doar o "religie eronată". (Hyam Maccoby, 1982, p. 23)

Pe scurt, cele treizeci și cinci de acuzații constau în blasfemii la adresa creștinilor și a creștinismului, în ideea că anumite pasaje din Talmud ar fi permis uciderea creștinilor și în speculații conform cărora Iisus și mama sa, Maria, ar fi fost batjocoriți în anumite pasaje.

Acest ultim aspect, explicat de rabinul Yehiel, care spunea că personajul Iisus din Talmud nu este același cu Iisus creștin, a condus la celebra sa remarcă: "Nu orice Louis din Franța este regele Franței." (Hyam Maccoby, 1982, p. 26) Deși este o afirmație interesantă, nu avem convingerea că rabinul Yehiel spunea adevărul sau că a găsit doar o ieșire dintr-o situație disperată, așa cum presupune Hyam Maccoby în cartea sa.

Problema verificării unor astfel de acuzații este intensificată de bariera lingvistică reprezentată de traducerea din ebraica mishnaică și aramaica babiloniană evreiască la care procedează Nicholas Donin și care este folosită împotriva Talmudului. Limba este în mod obișnuit văzută ca un barieră și numai cei capabili să o stăpânească pot înțelege tradițiile, religia și legile unei anumite societăți. (Huntington, 1996, p. 70)

Textul în ebraică, numit "Vikuah Rabbenu Yehiel mi-Paris" (heb: Controversa rabinului Yehiel din Paris), reprezintă una dintre sursele primare de documentare a Disputației de la Paris. Scris după 1240, autorul rămânând anonim, însă documentul ne este cunoscut prin intermediul unei copii realizate de Joseph ben Nathan, la sfârșitul secolului al XIII-lea, în Colecția sa de tratate filosofice.

Cronicile Vikuah detaliază desfășurarea procesului Talmudului din 1240 conținând informații pe care alte surse nu le dezvăluie, cum ar fi masacrele cruciaților împotriva comunităților evreiești din Bretania, Anjou și Poitou, în 1236. Acest fapt este revelator pentru ideea că evreii au fost ținta violențelor înainte de Procesul Talmudului.

Revenind la definiția violenței care afirmă clar că și cuvintele pot fi folosite pentru a proceda cu sălbăcie împotriva altora, Procesul Talmudului care a culminat cu arderea a peste 10.000 de volume scrise de mână (!!!) reprezintă un act de barbarie extremă împotriva credinței evreiești și a comunității a cărei viață era ghidată de Talmud.

Respectarea învățăturilor talmudice și supunerea față de halakha au constituit pilonii coerenței comunității evreiești, întrucât instituția rabinică, așa cum a fost și este încă, reglementează societatea evreiască. Prin urmare, a pune Talmudul sub acuzare era similar cu a aduce acuzații împotriva judecăților rabinice.

Limba, instituțiile care reglementează religia și practicarea aceluiași tradiții sunt factori complecși care dau coeziune unei comunități care își trăiește viața sub auspiciile aceleiași religii. (Lincoln, 2003, pp. 3-7)

Acuzațiile împotriva Talmudului ar putea fi considerate corecte din perspectivă creștină, deci nu acte de violență, ca și bula papală *Si vera sunt* adresată regilor Franței, Leonului, Angliei, Portugaliei etc. care a ordonat confiscarea și examinarea Talmudului.

Din acest punct de vedere, problema Disputației de la Paris este una de ofensă la adresa autorității, deoarece instituțiile rabinice sunt cele care impun comunităților evreiești în același mod în care papalitatea a guvernat în partea de vest a Europei și a emis legi.

Procesul Talmudului a fost precedat de mai multe fapte istorice care au permis dezvoltarea unui astfel de tip de violență, una non-fizică, dar spirituală, similară perspectivei evreiești a distrugerii Templului.

Iată succesiunea cronologică a faptelor care au precedat Disputa de la Paris: în 1208 a fost recunoscut Ordinul franciscan, în 1217, Ordinul dominican, în 1215 a avut loc cel de-al patrulea Conciliu de la Lateran care a pus bazele a ceea ce va fi Biserica Catolică pentru câteva sute de ani, iar în 1233 Papa Grigore al IX-lea a instituit Inchiziția (a nu se confunda cu Inchiziția Romană).

Acest tablou religios și politic, coroborat cu atitudinea antisemită din Europa secolului al XIII-lea, a fost contextul în care s-a dezvoltat un eveniment care nu a trecut la violență fizică, ci la cea spirituală, subminând autoritatea rabinică.

Calea pentru un astfel de eveniment a fost pavată cu mult înainte de cel de-al patrulea Conciliu Lateran de învățăturile Sfântului Augustin (considerat unul dintre Părinții Bisericii Catolice) care "a comparat poporul evreu cu Cain, în a cărui pedeapsă de a fi un rătăcitor pe pământ toată viața a văzut prototipul pedepsei poporului evreu". (Rosenthal, 1956, p. 59)

Deși poporul evreu a fost văzut de creștini ca fiind ucigașul lui Iisus, mulți teologi au susținut ideea că ei erau superiori celorlalte națiuni, deoarece Iisus însuși a fost evreu și au fost martorii învierii lui Hristos. Prin urmare, evreii și-au menținut un statut sacru, fiind păstrătorii Scripturilor (a se vedea ideea că evreii sunt Poporul Cărții).

Abia după cel de-al patrulea Conciliu de la Lateran, ca urmare a ultimelor patru decrete ale acestuia, poporul evreu a început să fie separat de comunitățile creștine și obligat să se supună unor reguli stricte, cum ar fi aceea de a purta o anumită ținută vestimentară care să îi diferențieze de creștini.

Procesul Talmudului a fost reglementat împotriva învățăturilor care depășeau învățătura biblică, dar a fost și o modalitate de a oferi un răspuns la întrebarea dacă creștinii erau păgâni, știut fiind faptul că Talmudul nu făcea diferența între creștinii din lumea neamurilor și restul, numindu-i pe neamuri "goy", adică creștini. (Rosenthal, 1956, p. 68-9)

Nicholas Donin, împreună cu alți traducători, au fost în slujba dominicanilor francezi care au instrumentat Procesul, dar multe dintre surse spun că, pe lângă rolul său de traducător, el a fost instigatorul care a trimis scrisoarea către Papă prin care se emiteau treizeci și cinci de acuzații împotriva Talmudului.

Fiind un rebel, acționând ca un antitalmudist, Donin s-a manifestat ca un om în căutarea autorității care să-i îndeplinească scopul de a se răzbuna pe Talmud. S-au scris multe studii despre viața sa și rolul său în timpul procesului Talmudului.

Partea principală a lui Donin este cea a omului care a plăcut autorității papale și care a negat învățăturile rabinice. Îl putem vedea pe Donin ca pe un om în căutarea autorității perfecte și care recurge de bunăvoie la violență pentru a-și cuceri autonomia, plătind chiar și prețul ciocnirii dintre două convingeri religioase. (Huntington, 1996, p. 76)

DISCUȚIE / REZUMAT

Procesul Talmudului a fost un act de violență spirituală împotriva colecțiilor de cărți iudaice numite Talmud. Începută în 1236, odată cu scrisoarea trimisă de Nicholas Donin șefului catolicilor, Disputa de la Paris a reunit numeroși actori care aparțineau elitei religioase și politice franceze - Papa Grigore al IX-lea și regele Louis al IX-lea cel Pios, care a fost ulterior canonizat.

Acuzațiile împotriva Talmudului, treizeci și cinci în total, constau în ideea că Talmudul în sine era ireligios, deoarece era considerat superior Scripturilor; Talmudul promova idolatria datorită numeroaselor sale reprezentări antropomorfe ale lui Dumnezeu; Talmudul conținea obscenități și blasfemii împotriva creștinilor, a creștinismului, a lui Iisus și a Mariei, doar pentru a le rezuma (deși numeroase lucrări academice au fost dedicate doar acestui subiect).

În 1239, Papa Grigore al IX-lea a emis o scrisoare prin care îndemna autoritățile laice să confiște și să judece cărțile evreiești, în special Talmudul. Doar Louis al IX-lea, regele Franței, a pus în aplicare ordinele, astfel că, în 1240, la Paris, a început ceea ce astăzi este cunoscut sub numele de Procesul Talmudului, care a culminat, doi ani mai târziu, cu decizia juriului de a arde douăzeci și patru de vagoane de cărți, echivalentul a aproape 10.000 de volume.

Implicarea lui Louis al IX-lea în această dispută a scos la iveală influența sa asupra doctrinei religioase și a evidențiat legătura strânsă dintre liderii religioși și elita politică din acea vreme.

Știind că nimeni nu a fost rănit fizic, acest eveniment istoric poate fi considerat de unii doar o ciocnire între credințele religioase care a fost rezolvată în mod imediat. Știm puține lucruri despre perspectiva evreiască asupra Disputației de la Paris, cu excepția celei a lui Meir Baruch din Rothenberg care, într-un poem elegiac (vezi anexele), a considerat că arderea volumelor Talmudului a fost similară cu distrugerea Templului.

Se tem evreii să acționeze împotriva altora? A fost necesar un act violent pentru a riposta? Se aflau evreii într-o poziție socială și economică care îi obliga să se supună și să accepte să fie

umiliți? Ca răspuns la aceste întrebări, perspectiva asupra religiei și violenței în tradițiile evreiești implică ideea de non-violență. "Supraviețuirea comunităților evreiești, ca să nu mai vorbim de bunăstarea și prosperitatea lor, depindea de limitarea inițiativelor violente. Treptat, această nonviolență s-a transformat dintr-o conveniență existențială într-un principiu religios." (Juergensmeyer, Kitts și Jerryson, 2013, p. 96-7)

Și nu Tora scrisă a fost cea care a impus poporului evreu calea non-violenței, ci Talmudul babilonian, cartea arsă la Paris, care le cerea evreilor să respecte al doilea jurământ "să nu se răzvrătească împotriva națiunilor lumii", interpretat ca o poruncă de a se abține de la politică și de la activism violent. (Juergensmeyer, Kitts și Jerryson, 2013, p. 96)

Religia, puterea și violența în contexte istorice sunt exemplificate de Disputa de la Paris. Aceasta demonstrează modul în care dezbaterile religioase, axate pe doctrina religioasă, au servit frecvent drept vehicule pentru stabilirea dominației, a autorității politice și pentru perpetuarea prejudecăților și a violenței. Este important de remarcat faptul că Talmudul a fost condamnat și ars din cauza acestor interacțiuni.

Acest eveniment istoric este o ilustrare a modului în care religia, puterea și violența interacționează, generând acțiuni antisemite care se vor reflecta în viitor. Cel mai important, chiar și cele mai nevinovate dezbateri religioase pot duce la schimbări imense în istorie și în societăți.

Recunoașterea unui astfel de eveniment ne oferă posibilitatea de a înțelege mișcările, intelectuale sau religioase, care au dus la modul în care arată lumea noastră de astăzi.

BIBLIOGRAFIE

Dicționar Cambridge (2019) *VIOLENȚĂ* | sensul în *Dicționarul englez Cambridge, Cambridge.org*. Disponibil la: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/violence>.

Encyclopaedia Judaica. 19. Som- Tn. (2007). Ierusalim: Thomson Gale.

Huntington, S.P. (1996) *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

Hyam Maccoby (1982) *Judaism on Trial*. Associated University Presses.

Juergensmeyer, M., Kitts, M. și Jerryson, M.K. (2013) *The Oxford handbook of religion and violence*. Oxford: Oxford University Press.

Lincoln, B. (2003) *Holy Terrors, ediția a doua*. University of Chicago Press.

Noam Chomsky (2003) *Hegemonie sau supraviețuire: căutarea Americii pentru dominația globală*. New York: Metropolitan Books.

Rosenthal, J.M. (1956) "The Talmud on Trial: The Disputation at Paris in the Year 1240", *The Jewish Quarterly Review*, 47(1), p. 58. Disponibil la: <https://doi.org/10.2307/1453186>.

Violența Definiție și semnificație | *Britannica Dictionary* (fără dată) www.britannica.com.
Disponibil la: <https://www.britannica.com/dictionary/violence>.